

A Vitál - Váci család története

Váci Mihály

Váci András

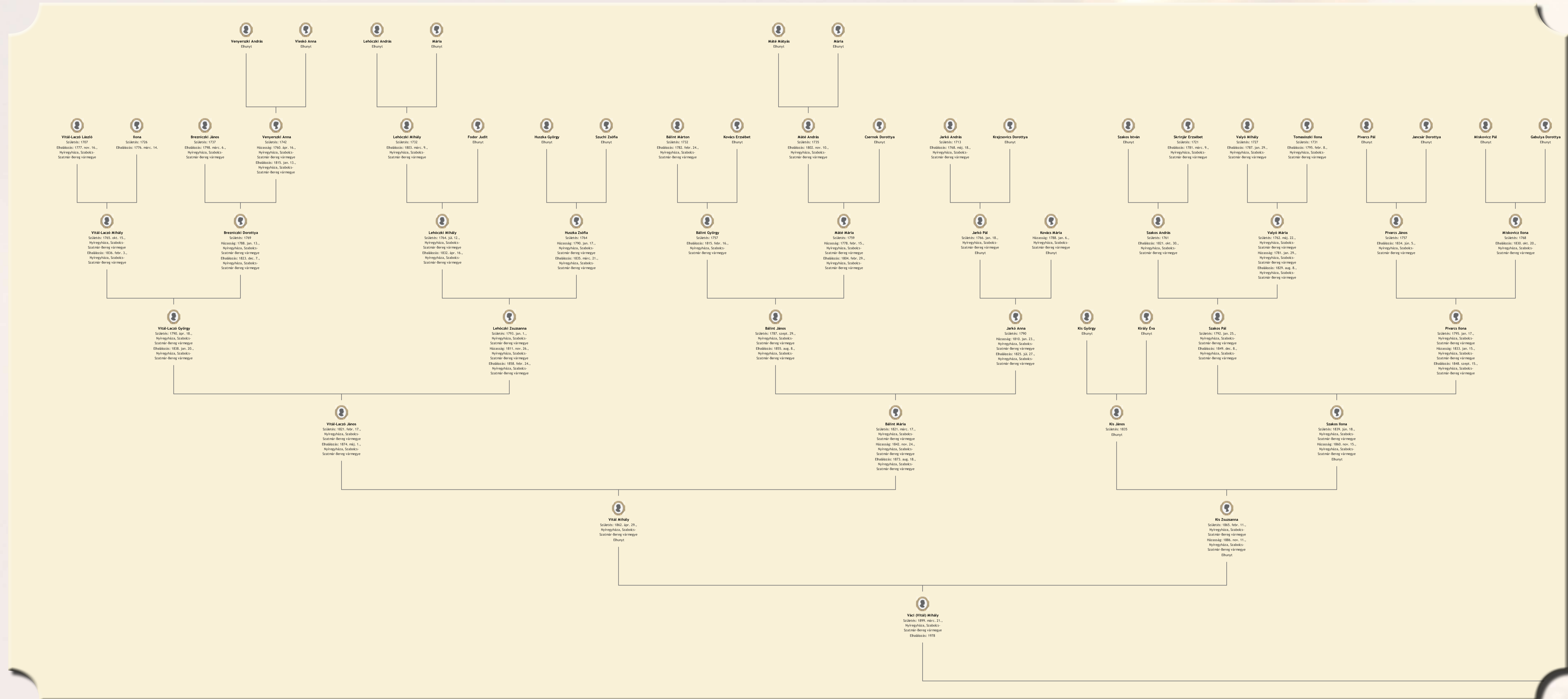
Szabolcsi tírják gazdálkodó, illetve napszámos ősökre tekinthet vissza, evangélikus hagyományokkal.

Vitál Mihály (1862-?) a költő nagyapja Amerikába vándorolt, s ott összekuporgatott egy kis házra valót.

Váci (Vitál) Mihály (1899-1977.) 1934-ben magyarosította nevét Váci-ra. Gyökerei a föld nélküli parasztság és a szellérek nyomorúságos világába nyúlnak vissza, de ő már állami munkás, vasutas volt. Vonatkísérőként dolgozott, de fiatalon szélütés érte.

A betegség közvetlen kiváltó oka az volt, hogy egy kemény téli éjszakán, a hirtelen lehullott nagy hó miatt, a nyílt pályán elakadt vonat kiásása közben szervezetét túlterhelte. A hosszas betegeskedést követően, mivel részlegesen megbénuult, a nyíregyházi állomáson, csak mint lóti-futi mindenest - kikiáltót, hordárt, poggyászmegőrzőt - tudták alkalmazni.

Vitószki Zsuzsanna (1900-1988.), Váci Mihály és András édesanyja. A nélkülözés, a szegénység és a megeseett tragédiák ellenére a család összetartó ereje, a családi tűzhely melegének szítója és fenntartója. Személyes tragédiája, hogy kilenc terhességéből csak két gyermek, Mihály (1924.) és András (1928.) maradt életben. A szülői gondoskodás mintaképe! Szerény körülmények között nevelték gyermekeiket, akik, mint édesanyjuk „Legyen munkátonk áldás!” című önéletrajzi ihletésű könyvében megemlékezik róla, ügyes kezűek voltak. „Rajztábla, rajzlap, lombfűrész és hozzá deszka, a ruházásuk is, ahogy nőttek egyre többre került. De láttam, hogy szorgalmasak, szeretnek tanulni, hát nem vontam meg tőlük semmit. ...”

A Váci családnak Nyíregyházán kis családi háza és három hold földje volt.

Illyés Gyula így emlékszik a Váci családnál tett látogatásáról: „Megismerhettem a kirepítő fészket, a Nyíregyházán is külteki munkáslakást. Kicsi kert övezte, de szívósabban kultúraörzöző, mint a versailles-i, vagy a luxemburgi. Minden négyzetcenti kihasználva. Itt sor krumplinak, ott sor tearózáának.

Ókisteleki szőlő 42.

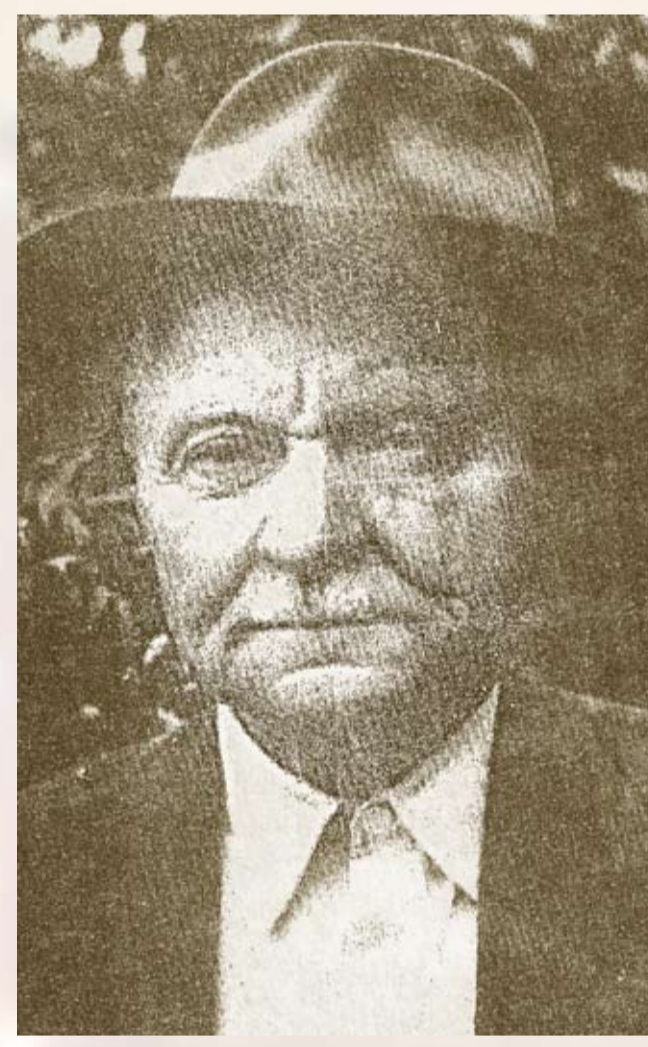
A konyhában ebédeltünk, villogóan ragyogott. Ettem már államfők jobb oldalán is. Ott sem érezhettem bensőmben oly megtisztelve magam, mint itt. Bensőmben, úgy érve, hogy gyomromban is a hagyományos magyar ünnepi találástól a kettős tányérba, a hófehér és pléhemény damaszt szajtörővel oldalán.

S mi volt a vendégfogadásra éppoly ünnepre kikészült – kikészített – házigazda? A nyíregyházi pályaudvaron ő kiáltotta be a várótermekbe – hatalmas csengő megrázása után – az érkező és távozó vonatok állomásait. Közönségesen hordott munkáspapját ilyenkor pirosra kellett cserélnie. Ilyenformán kellett – állomásfőnöki utasításra – szép családi nevét is kicserélnie. ...”

Együtt a család

A számos magyar család számára tragikus következményekkel járó háború Váciékát, habár sokat szenvedtek - megkímélte. A rokkant apát nem küldték ki a frontra, a fiúkat nem vitték hadifogságba, házukat nem érte bombatalálat. Az általános mozgósítás, a katonaszökevények helyben felkoncoló statárium idején, a Nyíregyházához közeledő harcok megkezdése előtt, 1944. októberében sikerült, Váci Mihálynak - a testvéri összetartás szép példájáéként - öccsével, együtt a várost elhagynia.

Az édesapa

Az édesanya

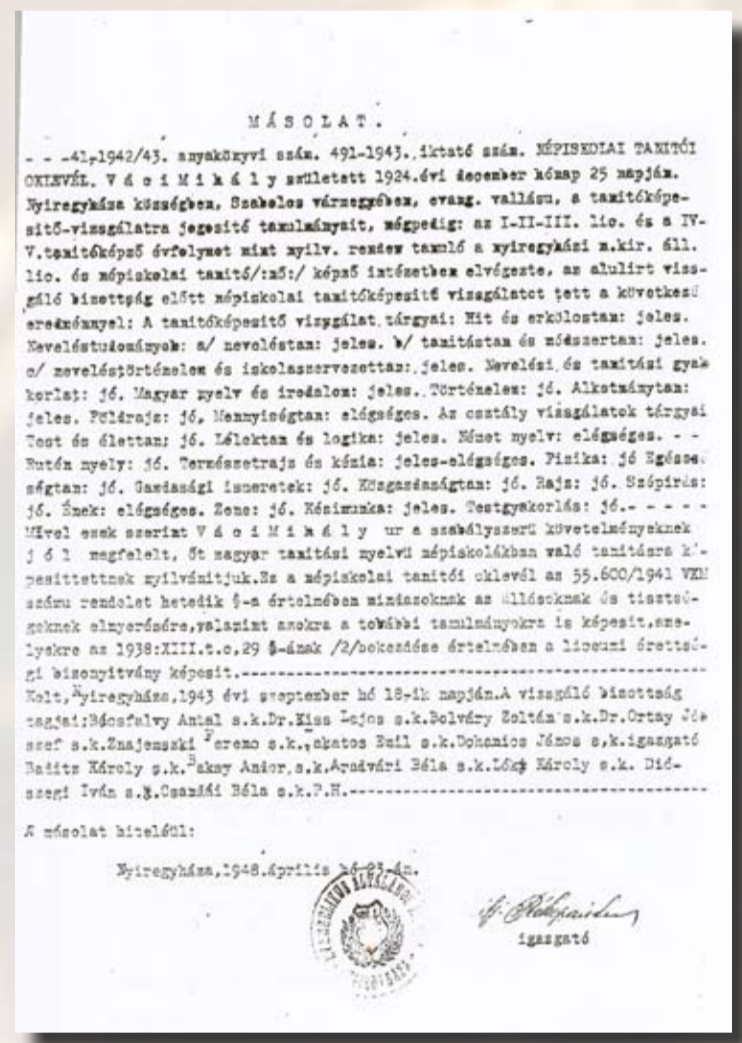
Amikor a második nagy világegést követően a népi mozgalmak több évtizedes munkálkodásának eredményeként a „Fényes szelek” nemzedéke számára néhány kurta évig mód nyílt a szellemi élet irányába orientálódni, a Váci szülők, fiaik művészi hajlamait nemhogy nem nyomták el, hanem kibontakoztatásukat minden elképzelhető módon támogatták. A magyar kultúrát két jeles művészegéniséggel gazdagították!

Váci Mihály az édesanyjával

Váci Mihály, - a családban Misu- (1924-1970.)

1924. december 25-én Nyíregyházán, az Ókisteleki szőlő egyik borházában született, gyermekkorát azonban már a városszéli Bánság utcában töltötte, amely ma Bartók Béla nevét viseli. Innen járt a nyíregyházi tanítóképzőbe.

Népisiskolai oklevél

Tizennyolc éves, amikor a várostól mintegy hat kilométerre fekvő II. munda-bokori tanyai iskolába kerül tanítónak. Egyénisége ekkor alakult ki, már itt írogatott titokban. A háború vége felé segédszolgálatos katonaként végighurcolták majd egész Magyarországon, s miután a határon megszökte visszatért Nyíregyházára, azonnal rátörtek a betegségek. Háromszor operálták vesekövel, lábát akarták amputálni, tbc-kapott. A háború utáni első évek úgy teltek el, hogy egyik kórházból kijöve, máris bevonult a másikba. Miután egészségi állapota megjavult, bekerült a városba tanítani, majd diákkollégiumi igazgató lett. Boldog volt, hogy segíthetett tanyasi gyerekeket. Később a nyíregyházi városi oktatási apparátusban dolgozott. 1949-ben felkerült Budapestre, a Művelődésügyi Minisztériumba. Majd átment a Tankönyvkiadó Vállalathoz, ahol számos irodalomtankönyvet szerkesztett, s közben a bölcsészkar magyar szakán tanult. A költőt 1965-ben Kossuth-díjjal tüntették ki,

Váci Mihály síremléke

és ebben az évben országgyűlési képviselővé választják. Az irodalmi közéletben mindvégig részt vett, először az Élet és Irodalom munkatársa, majd haláláig az Új Írás című folyóirat egyik szerkesztője. Sokat utazott: jár Franciaországban, Olaszországban, a környező államokban, a Szovjetunióban, s 1967-ben eljut Kubába is. Vietnámban váratlan és súlyos betegség vetett véget életének 1970. április 16-án. Temetése 1970. április 23-án a Farkasréti temetőben.

Vízparton

Váci András – a családban Laci, emlékezve iker testvére, aki születése után halt meg (1928-1989.)

Híres magyar festő, grafikus. Születését tragédia kísérte, ikertestvére nem sokkal világrajövele után meghalt. Egy éves mikor édesapját szélütés érte. Az apa betegsége miatt a család igen szerény körülmények között élt, de a szülők minden lehetőséget megteremtettek, gyermekeik művészi tehetségük kibontakozásáért, tanulmányaik elkezdeséért és eredményes befejezéséért. A háború idején egy eldugott, festői nógádi kis faluban, Csesztvén, Madách Imre egykori lakóhelyén, bátyja decemberi bevonulataáig, húzták meg magukat a testvérek. Erről az időről édesanyjuk így emlékezik meg a könyvében: „...András fiam ott maradt Csesztvén.. Tormai Mihállyal és fiatal feleségével. Misu rájuk bízta az alig 16 éves öccsét. Mikor a front átvonult, az erdőbe kellett András fiamnak járni, utat építettek, fát vágtak. Itt ismerkedett meg egy szabolcsi emberrel, aki hívta haza, hogy a parancsnokságon majd kapnak orosz dokumentumot, amivel nyugodtan indulhatnak az útnak. De bizony nem kaptak semmiféle dokumentumot, hanem vitték őket mindenféle lőszert pakolni, dolgozni...”

Végül csodálatos módon, jószerével gyalog sikerült hazakerülnie, de a szülei alig ismertek gyermekükre. „Nem csuda, hiszen olyan összetöpreődött, rongyos volt András. ...” A háború, embert próbáló éveit megtapasztaló kisebbik Váci fiú hazatérve, a Kereskedelmi Középiskolában befejezte tanulmányait, majd gyorsított ütemű képzéssel, egy év alatt néptanítói oklevelet szerzett. Mivel azonban mind jobban vonzotta a festészet, beiratkozott a nyíregyházi Bessenyei György Képzőművészeti Népfőiskolára (1946–1947). 1948–1952 Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatója, mesterei Szőnyi István, Bencze László és Pór Bertalan. 1962-ben lehetőséget kapott arra, hogy az Ernst Múzeumban önálló tárlaton mutassa be alkotásait. Első jelentős kiállítását mestere Pór Bertalan nyitotta meg! Részlet a kiállítás katalógusából: „... Miről beszél művészete? Festészetében és grafikaiban egyaránt vissza-visszacseeng, a Nyírség dombos-lankás vidékének élete, a homoki táj távlata és kedves szépsége: a fiatalság első élményei, újrjelentkező emlékei. ...”

Váci András fontos kulturális missziót töltött be azzal, hogy a Vay Ádám Múzeumot létrehozó Molnár Mátyás múzeumigazgatóval együttműködve olyan értékes képzőművészeti gyűjteményt telepített Vajára, mely az alkotóházban és az 1993 óta működő művésztelepen készült művekkel kiegészítve az egyik legrangosabb kortárs képzőművészeti együttesévé nőtte ki magát. Özvegye Pintér Éva gobelinművész 1993-ban Vaja községnek adományozta Váci András művészeti hagyatékát, valamint életének és munkásságának fontos dokumentumait, bizonyítványait, leveleit. Pályaképe, egy olyan nemes tulajdonságokkal rendelkező művész sorsát idézi fel, aki a művészetért, a közösségi célokért önös érdek nélkül kész volt munkálkodni és küzdeni. 1989. december 26.-án hunyt el Budapesten. Nyughelye: Farkasréti temető (60-4-332. fülke)

Váci András síremlék

Készült: az Evangélikus Nagytemplom felszentelésének 237. évfordulójára.

Nyíregyháza, 2023. október 22.

Családfaszerkesztés: Hrestyák Rudolf

Grafika: Tomaso vszki István

Nyomtatás: **LIONARDO** Fénymasoló - H. digitális nyomtatás

Összeállította: Váci Mihály Társaság Kulturális Egyesület